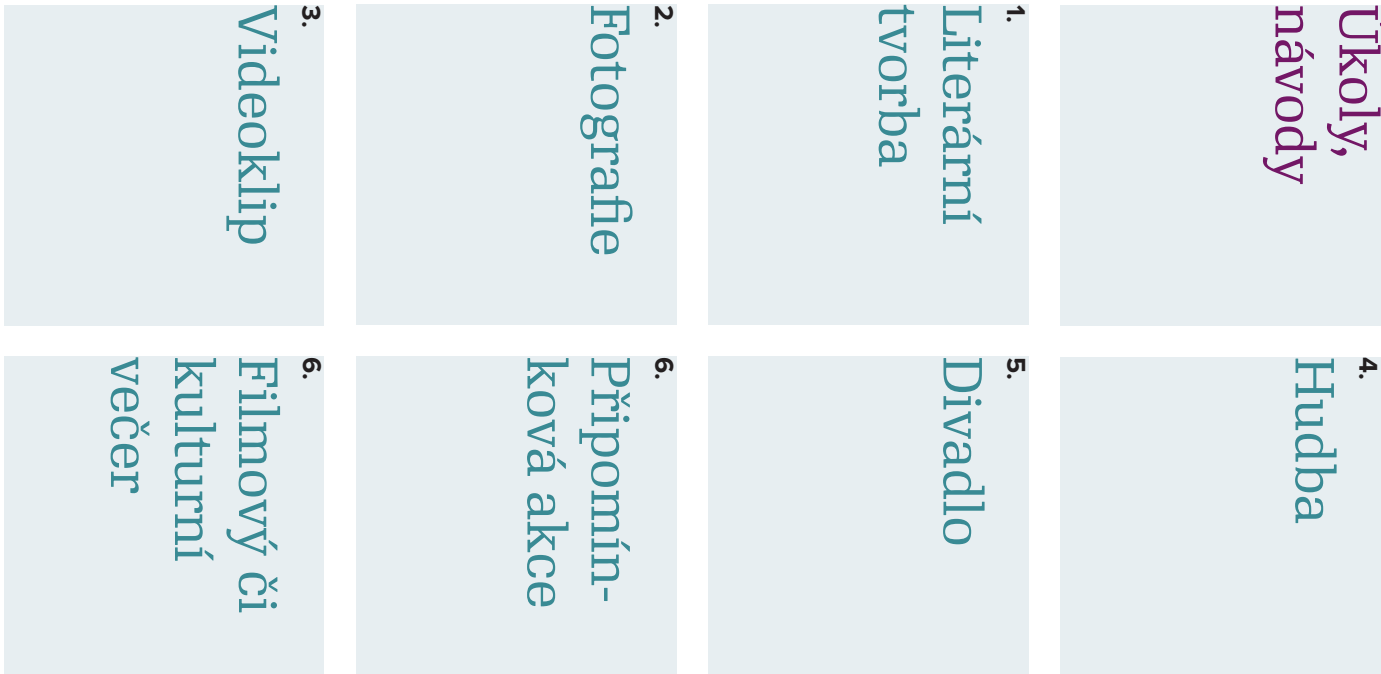

PAMĚŤ ŠOA, POTŘEBUJEME JI?

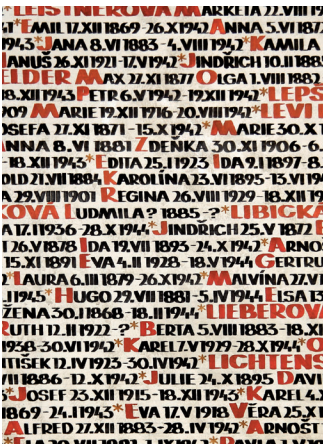
Výročí deportace českých Židů, Den památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti, Jom ha-šo'a, výročí likvidace zářijového transportu do terezinského rodinného tábora v Osvětimi-Birkenau, ale i další dny a výročí mohou být podnětem k zamyšlení nad kulturou připomínání, nad tím, jak jsou historické události chápány v současnosti a jaký význam je jim přičítán. Proč je pro nás připomínání holocaustu a jeho obětí stále aktuální? Jakým způsobem ovlivňuje naše chápání současnosti – a naopak, nakolik současné problémy a diskuse mění náš pohled na dějiny?

I když nebylo žádným tajemstvím, že Židé byli během druhé světové války hromadně vražděni, nebyl holocaust v poválečné době a za komunistického režimu na veřejnosti příliš připomínán a diskutován. Ve středu zájmu stálo pronásledování Čechů a komunistů a jejich odboj.

Zatímco ve veřejném prostoru vznikaly po válce pomníky odbojářům, místo pro připomínku židovských obětí holocaustu si musela vytvořit sama židovská komunita. Židovské muzeum v 50. letech shromáždilo jména obětí, jež byla zapsána na stěny Pinkasovy synagogy. Samotný koncept unikátního památníku navrhli (nežidovští) umělci Jiří John a Václav Boštík, kteří také všech 77 297 jmen na zdi synagogy sami napsali.

Od roku 1968 bylo však toto hlavní místo paměti kvůli nedobrému technickému stavu budovy uzavřeno. Komunistický stát již jeho otevření neumožnil. V době normalizace byly nápisy na zdech synagogy zničeny. Znovu obnoveny byly až od státněným Židovským muzeem v polovině 90. let 20. století.

Teprve po pádu komunistického režimu se otevřel prostor pro veřejnou diskusi o holocaustu. Postupně přibývaly informace v učebnicích a narůstal zájem médií. I přes velký zájem však toto téma dodnes není uspokojivě začleněno do příběhu českých dějin 20. století

Jména obětí na zdi Pinkasovy synagogy

Připomínka prvních transportů

Klatovy

Interiér klatovské synagogy

Synagoga v Klatovech

341	Fleischer Hanna	Schülerin	26.11. 1929	Klattau Balbing.45	82510
342	Pollak Berta	Haushalt	19.11. 1899	Klattau Budowacg.211	82679
343	Epstein Marta	Heimar beiter	15.7. 1900	Klattau Wenzelsg.122	82490
344	Epstein Hanna	Arbeiterin	15.12. 1925	Klattau Wenzelsg.122	82488
345	Epstein Georg	Schüler	23.2. 1921	Klattau Wenzelsg.122	82487
346	Epstein Hans	Schüler	23.2. 1931	Klattau Wenzelsg.122	82489
347	Fleischer Franz	Arbeiter	19.12. 1901	Klattau Wienerg.201	82608
348	Bock Ludwig	Arbeiter	17.2. 1889	Klattau Graben 155	82470
349	Bock Klara	Haushalt	25.10. 1889	Klattau Graben 155	82489
350	Bock Anna	Arbeiter	30.7. 1922	Klattau Graben 155	82468
351	Bock Vera Rita	Arbeiterin	15.4. 1927	Klattau Graben 155	82471
352	Bloch Otto	Arbeiter	14.2. 1887	Klattau Bahnhofstr.195	82463
353	Bloch Klara	Arbeiterin	18.4. 1891	Klattau Bahnhofstr.195	82459
354	Bloch Gerta	Arbeiterin	13.3. 1820	Klattau Bahnhofstr.195	82450
355	Bloch Otto	Arbeiter	10.6. 1899	Klattau Langeg.116	82464
356	Bloch Grete	Haushalt	24.12. 1908	Klattau Langeg.116	82452
357	Bloch Heinrich	Schüler	25.2. 1934	Klattau Langeg.116	82454
358	Eckstein Karl	Privater	23.2. 1880	Klattau Wienerg.1880	82486
359	Eckstein Friederike	Haushalt	24.6. 1894	Klattau Wienerg.222	82485
360	Mautner Karl	Arbeiter	23.1. 1894	Klattau Pragerstr.32	81079

VZPOMÍNKA RITY BOCKOVÉ

A pak přišly transporty. Umíte si představit, co to je opustit domov, ve kterém žijete? Směli jsme si vzít 50 kg, ale kdo to unese: Protože se blížila zima, důležitými věcmi byly teplé oblečení a boty, věci na vaření a mytí atd. To rozhodnutí, co si vzít s sebou. Když bylo vše sbaleno nikdo to neunesl, a tak to začalo znovu. Museli jsme rozhodnout, co vyndat. Všechno se zdálo nezbytné. Později jsme zjistili, že člověk potřebuje málo, když dostane šanci, aby přežil.

Před naším odchodem jsme obdrželi krátkou zprávu od naší sestřenice z Moravy. Psala nám jejich transportní čísla, datum odjezdu a loučila se s námi. Všichni to byli příbuzní otce, on byl desáté dítě mých prarodičů. Já jsem jediná, kdo to přežil. Všichni naši příbuzní z Moravy byli transportováni do Treblinky a podle mých informací ten transport nikdo nepřežil.

Dne 28. listopadu 1942 jsme opustili náš domov. Byli jsme zařazeni do transportu Ce, moje číslo bylo 351. Museli jsme se dostavit do školy (dnešní Střední průmyslová škola Klatovy) spolu s dalšími Židy z Klatov a ostatních vesnic.¹

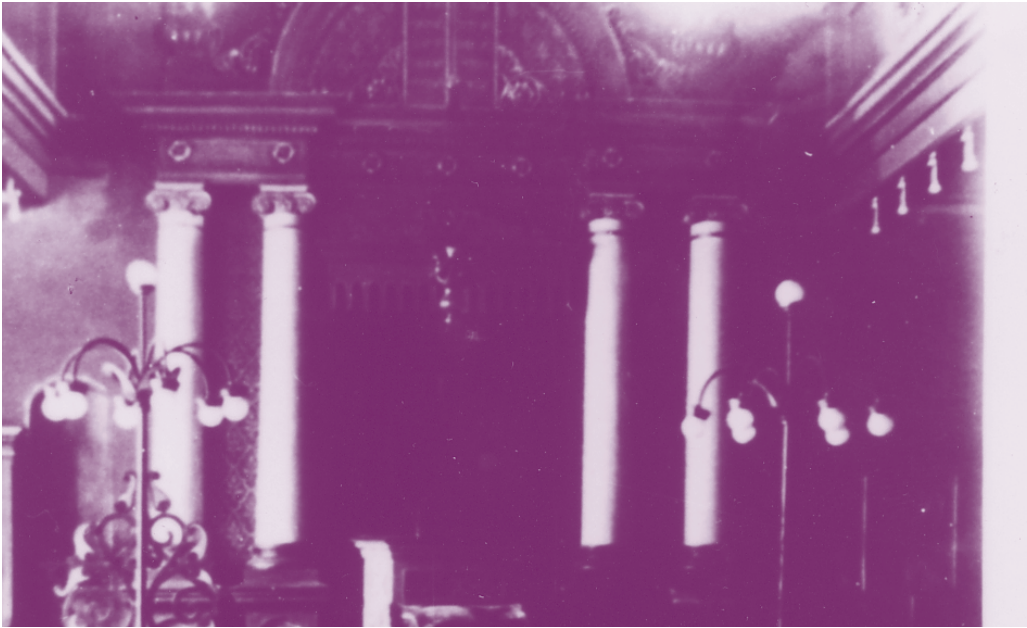
Transportní listina transportu Ce

Rita Bocková se narodila jako druhá dcera textilnímu inženýru Ludvíku Bockovi a Kláře Bockové, která vedla textilní obchod zděděný po svém dědečkovi. Jako dítě milovala sport a pravidelně chodila cvičit do Sokola. V době Mnichovské dohody a zabrání pohraničí bylo Ritě jedenáct let. Většina Židů utekla do vnitrozemí. Rita si vzpomíná, že i v Klatovech byl ve skoro každé židovské rodině ubytován nějaký uprchlík a i u nich bydlela starší paní.

Když byl i zbytek Československa obsazen Němci, začala Rita ztrácet své nežidovské kamarády. O to intenzivněji se začala stýkat s ostatní židovskou mládeží, učili se společně židovské písně, a dokud jim v tom nezabránily protizidovské zákony a nařízení, chodili o víkendech na dlouhé vycházky.

V listopadu 1942 byla Rita spolu s rodinou zařazena do druhého transportu z Klatov do Terezína. Měla štěstí, nebyla z terezínského ghetta deportována do vyhlazovacích táborů na východě a dožila se zde konce války. Ztratila však celou rodinu, její sestra byla deportována v květnu a rodiče v říjnu 1944 do Osvětimi, kde byli zavražděni.

Interiér klatovské synagogy

SHROMAŽDIŠTĚ

Na území Protektorátu Čechy a Morava se shromaždiště nacházela v 15 městech. Židé zde byli soustředěni několik dní před nástupem do transportu. Odevzdání klíčů od svých domovů symbolicky ukončilo jejich doposud relativně svobodný život. Po několika nocích strávených obvykle v prostorách škol byli odtransportováni ze svých měst. Jejich občanské průkazy nesly nové razítko: „ghettoisiert“. V Klatovech bylo shromaždiště zřízeno v budově Střední průmyslové školy na Nábreží kpt. Nálepky, čp. 362.

HISTORIE ŽIDOVSKÉHO OSÍDLENÍ

První zmínka o přítomnosti Židů v Klatovech se nachází v listině vydané králem Václavem IV. okolo roku 1385. Hovoří se v ní o právním sporu dvou klatovských Židů. V 16. století se nesměli ve městě usazovat a jen několik jich smělo pobývat na předměstí. V 17. století již víme o přítomnosti několika židovských rodin, do poloviny 19. století jich však žilo v Klatovech jen velmi málo, a proto ve městě nikdy nevznikla židovská čtvrť. Teprve v době emancipace v 19. století se znovu do Klatov stěhují Židé z okolních měst a vesnic, a to zejména od revoluce v letech 1848-1849. Tento proces ještě významně zesílil v 60. a 70. letech 19. století ruku v ruce s plným občanským zrovnoprávněním Židů.²

Klatovští Židé v roce 1871 založili náboženskou obec, příslušely k ní i některé okolní obce a na konci 19. století již čítala přibližně 700 členů. Krátce po jejím založení byla slavnostně otevřena i nová synagoga. Její stavba přežila i období okupace, ačkoliv nacisté ji plánovali vypálit. Díky nasazení nežidovských občanů Klatov, kteří po dobu dvou měsíců pořádali „hlídací promenády“ bylo od tohoto plánu ustoupeno. Došlo k vyplenění vnitřního zařízení synagogy a její prostory byly využívány k uskladnění konfiskovaného židovského nábytku.

Po druhé světové válce byl prostor synagogy využíván jako sklad národního podniku Textilia. Od roku 1960 byl v budově umístěn Státní okresní archiv. Ten byl vystěhován v roce 1996, kdy městský úřad budovu pronajal soukromému podnikateli.

TRANSPORTY

Registrací Židů, zabavením jejich majetku a jejich vyloučením ze společnosti byly dány základní předpoklady pro jejich věznění mezi skutečnými, nikoli jen pomyslnými zdmí. Transporty Židů do ghatt a koncentračních táborů se otevřela další fáze „konečného řešení židovské otázky“. Systematické deportace Židů z území protektorátu byly zahájeny v říjnu 1941 transporty do ghetta v Lodži. 17. září bylo na poradě u Hitlera rozhodnuto o vysídlení Židů z Říše a z protektorátu do nově podmaněných území na východě.³ Z Klatov byly vypraveny transporty Cd a Ce, jimiž bylo deportováno 1270 osob z města a jeho okolí. Osvobození se z nich dočkalo pouze 71.

¹⁾ Strnad, Milan: Židé v dějinách města Klatov, Klatovy 2010, s. 223.

²⁾ Strnad, Milan: Židé v dějinách města Klatov, Klatovy 2010, s. 3–20.

³⁾ „Konečné řešení židovské otázky“ v českých zemích. Transporty, <http://holocaust.cz/history/jew/czech/transport>.